

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 8, Issue 3, September 2020, p. 207-220

Received	Reviewed	Published	Doi Number
25.01.2020	08.09.2020	30.09.2020	10.29228/ijlet.41478

**Speech Errors in Teaching of Turkish as a Foreign Language:
Bosnia-Herzegovina Sample**

Yasemin UZUN¹

ABSTRACT

Self-expression of people begins by speaking. This skill which develops after listening is the most used skill in daily life. The most important skill in foreign language learning is speaking which is the most concrete sign of learning a language. Therefore, it is the skill that needs to be given the most attention. This skill, which does not have much importance in traditional language teaching approaches, has been taken into the foreground in today's language teaching approaches. In this study, the mistakes of speaking in Turkish of students studying at Bosnia and Herzegovina Zenica University, Faculty of Philosophy, Department of Turkish Language were evaluated. In this research, the following questions were formulated: "What are the errors made by Bosnian students during the conversation?", "What are the reasons of errors?", "What can be suggested to correct these errors?". The sample consisted of 30 students from the 2nd, 3rd and 4th grades. Prepared and unprepared speeches were conducted with the students for 32 hours in 8 weeks. Prepared speeches are about healthy nutrition, Turkish culture, dance and football and unprepared speeches are about a book which they read, a film which they watched, culture and Bosnia-Herzegovina. In the speeches, the mistakes were evaluated by grouping and sampling and comments were made about the causes of the mistakes. As a result of the evaluations, it is observed that there are some grammatical mistakes. The use of grammar-translation method in lessons is effective in this situation. Mistakes are mostly in using vowel and consistency.

Key Words: Turkish, speech, foreign language, Bosnia Herzegovina, speech errors.

**Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Konuşma Yanlışları:
Bosna-Hersek Örneği**

ÖZET

İnsanların kendilerini ifade etmesi konuşma ile başlar. Dinleme becerisinden sonra gelişen bu beceri günlük hayatta da en çok kullanılan beceridir. Yabancı dil öğreniminde de üzerinde en çok durulan beceri konuşma becerisidir. Konuşma, bir dili öğrenmenin en somut göstergesidir. Bu nedenle üzerinde en fazla durulması gereken beceridir. Geleneksel dil öğretim yaklaşımlarında fazla öneme sahip olmayan bu beceri, günümüz dil öğretim yaklaşımlarında ön plana alınmıştır. Bu çalışmada Bosna-Hersek Zenica Üniversitesi Felsefe Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümü öğrencilerinin yabancı dil olarak Türkçeyi öğrenme sürecinde ortaya çıkan konuşma yanlışları değerlendirilmiştir. Araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır: "Türkçe öğrenen Bosnalı öğrencilerin konuşma sırasında yaptıkları yanlışlar nelerdir?", "Yapılan yanlışların nedenleri neler olabilir?", "Bu yanlışları düzeltmek için neler önerilebilir?". Örneklem olarak 2., 3. ve 4. sınıflardan 30 öğrenci seçilmiştir. 8 hafta boyunca toplam 32 saat öğrencilerle hazırlıklı ve hazırlıksız konuşma çalışmaları yapılmıştır. Sağlıklı beslenme, Türk kültürü, dans ve futbol konuları hakkında hazırlıklı konuşmalar; okudukları bir kitap, izledikleri bir film, kültür ve Bosna Hersek konuları ile ilgili hazırlıksız konuşmalar yapılmıştır. Yapılan konuşmalarda tespit edilen yanlışlar başlıklar halinde gruplanarak ve örneklendirilerek değerlendirilmiş, yanlışların nedenleri hakkında yorum yapılmıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda dilbilgisi yanlışlarının fazla olmadığı görülmüştür. Bunda, derslerde dilbilgisi-çeviri yönteminin kullanılıyor olması da etkili olmuştur. Yapılan yanlışlar daha çok ünlü kullanımında ve tutarlılıkta yoğunlaşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe, konuşma, yabancı dil, Bosna Hersek, konuşma yanlışları.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, yaseminuzun@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-8995-772X.

Giriş

İnsanın yaşadığı çevre ile iletişim kurmasını sağlayan dilin bu toplumsal özelliğinin yanında duygu, düşünce ve hayallerin ifade edilmesini sağlama gibi bireysel özelliği de vardır ama şüphesiz dilin en önemli özelliği kültürün gelecek nesillere aktarılmasında en önemli araç olmasıdır (Uçak ve Gökçü, 2015; Cemiloğlu, 2009). Bu aktarım da ancak iyi bir dil kullanımı ile mümkündür.

Dil kullanımında başarı iyi bir dil edinimine ve bu edinimi doğru ve etkileyici bir şekilde aktarmaya yani dil becerilerinde yetkinliğe bağlıdır. Anlama ve anlatma olarak iki ana başlıkta incelenen dil becerilerinden ilk kazanılanı dinlemedir. Çocuğun doğumu ile kazanmaya başladığı bu anlama becerisini anlatma becerisi olarak nitelendirilen konuşma becerisi takip eder. Konuşma, duygu ve düşüncelerin sözlü olarak iletilmesi (Güneş, 2014, s. 105, Demirel, 2003, s. 88), “insanın kendisini, sağladığı birikimlerden de yararlanarak kusursuz bir söz diliyle dinleyicilere yansıtması” (Ağca, 1999, s. 71), bir konunun zihinde tasarlandıktan sonra karşılakilere sözle iletilmesi (Sever, 2004, s. 22), zihnin söz kalıbına döktüğü ve meydana getirdiği duygu ve düşüncelerin şekle sokulması (Erdem, 2013, s. 416)dır. İnsanın birlikte yaşadığı toplumla iletişim kurarak sosyalleşmesini sağlayan ve üzerinde özellikle durulması gereken bir dil becerisidir (Sağlam ve Doğan, 2013, s. 44). Zihinsel, fiziksel ve fizyolojik bir olgudur (Adalı, 1983). İnsanın kendisini ifade etmesini sağlayan konuşmanın temelinde, duygu ve düşüncelerin ifade edilmesi yatmaktadır (Coşkun, 2008, s. 41). Kişinin kendisini doğrudan ifade ettiği; duygu ve dileklerini doğrudan aktardığı ve başkalarıyla paylaşabileceği bir beceridir, duygu ve düşünce alışverişidir (Yalçın, 2002, s. 97; Yıldız, 2003). Konuşma becerisi ve dinleme becerisi birbirini tamamlayan iki beceridir ve bu iki beceri arasında etkileşim vardır. Konuşma olduğunda dinleme, dinleme olduğunda da konuşma gerçekleşir (Doğan, 2011). Bu nedenden dolayı bir dönem Türkçe öğretim programlarında bu iki beceri sözlü anlatım başlığı altında birleştirilmiştir.

Kendini ifade etmenin en kolay yolu olan konuşma becerisi günlük hayatta da en çok kullanılan beceridir (Ertürk ve Üstündağ, 2007, s. 29; Yıldız, 2012, s. 331), bir dili biliyor olmanın en somut göstergesidir. Gün boyu ortalama on iki saat iletişim kuran insanlar beş saati dinleme, dört saati konuşma diğer saatleri ise okuma ve yazmaya ayırmaktadır. Günlük iletişimin önemli bölümünü konuşma oluşturmaktadır (Güneş, 2014, s. 3). Yani insanın bir günde gerçekleştirdiği yaklaşık % 80’lik iletişimin % 45’ini dinleme, % 30’unu konuşma, % 16’sını okuma ve % 9’unu ise yazma oluşturmaktadır (Nalıncı, 2000, s. 130). Konuşma yoluyla öğrenme, anlama, kendini geliştirme ve geleceğine yön verme daha kolay olmaktadır. Duygu ve düşünceleri ifade etme, iletişim kurma, toplumu etkileme gücü bakımından da toplumsal bir özellik göstermektedir (Tosun ve Aydın, 2013; Doğan, 2009).

Birey ve toplum hayatında bu kadar önemli olan konuşma becerisine, eğitim-öğretim sürecinde yeterli önem verilmemiştir. Konuşma becerisi ana dili öğretiminde önemli olduğu kadar yabancı dil öğretiminde de önemlidir. Çünkü bir dili öğrenmiş olmanın ve iletişimin en önemli göstergesi konuşmadır. Bununla birlikte konuşma becerisi, yabancı öğrencilerin kendilerini hedef dile ait hissetmelerinde, öz yeterlik duygusunun ve motivasyonlarının gelişmesinde de en önemli beceridir. Eğitimde son yıllarda Avrupa Dil Portfolyosu’nun temel alınmasıyla birlikte yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde iletişimsel yaklaşım benimsenmiştir (İşisağ ve Demirel, 2010: 193).

Türkçe ve Boşnakça köken ve yapı olarak birbirinden tamamen farklı iki dildir. Boşnakçada her ne kadar Türkçe sözcükler tarihi birliktelik nedeniyle fazla olsa da her iki dilin yapısı birbirinden farklıdır. Bu farklılık öğrenme zorluğu olarak da karşımıza çıkabilmektedir. Ana dil ve hedef dilin

birbirine benzememesi yanlışların artmasına neden olabilmektedir. Scott ve Ytreberg (2004: 34)'e göre Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin ana dili ile Türkçe arasında yapı olarak (dil bilgisi kuralları, cümle dizimi vb) büyük farklılıklar varsa, öğrenci konuşma sırasında ana dilinden olumsuz transfer ve hata yapabilir. Bu durum, öğrencinin ana dili ile hedef dil arasında sıkışıp kalmasından kaynaklanmaktadır (Kurudayıoğlu ve Güngör, 2017).

Yapılan konuşma yanlışları, yapılan araştırmalardan hareketle Büyükkiz ve Hasırcı(2013: 59) tarafından şu şekilde sıralanmıştır

- * Konuşma anındaki uygunsuz davranışlar,
- * Ses tonu bozuklukları, ses tonunu kontrol edememe,
- * Sözcüklerin söylenişinde görülen yanlışlar, bilgi eksikliğinden kaynaklanan yanlışlar,
- * Yerel ağızla konuşmalar,
- * Anlatım yetersizliği,
- * Öğrenilenleri/ konuşulanları eksik ya da yanlış anlama,
- * Sebep- sonuç ilişkisi kuramamaktan doğan yanlışlıklar,
- * Bilgilerin mantıksız düzensizliğinden gelen dağınıklık,
- * Çekingenlik,
- * Heyecanı bastıramama,
- * Beden dilini yerinde ve doğru kullanamama,
- * Kekemelik, pelteklik vb. gibi bedensel/ biyolojik konuşma kusurları,
- * Konuşma sırasında "eee", "ııı", "hıı", "aaa" gibi ses-lerle sözcüklerin sonunu uzatmak,
- * Sözcükleri tekrarlamak,
- * Kaba ve argo sözler kullanmak,
- * Konuşma kurallarına uymamak,
- * Kendini beğenmek ya da kendini yetersiz görmek
- * Konuşma sırasında karşısındakinin sözünü sürekli kesmek,
- * Konuşmayı gereksiz yere uzatmak ya da yersiz konuşmak,
- * Konuşma sırasında başkalarıyla alay etmek, sert, kırıcı davranmak,
- * Yapmacık davranışlarda bulunmak,
- * Sık sık kendini övmek,
- * Konu ile ilgili bilgi vermek yerine başkalarını çekiştirmek, tehditkâr konuşmak, tartışmak,
- * Eleştiriye ve karşı görüşlere kapalı olmak,
- * Konuşmalarda plan fikrinden yoksun olmak.

Bu çalışmada Bosna-Hersek Zenica Üniversitesi Felsefe Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümü öğrencilerinin yabancı dil olarak öğrendikleri Türkçede yaptıkları hazırlık ve hazırlıksız

konuşmalarda konuşma yanlışları değerlendirilmiştir. Konuşma yanlışlarının tespit edilmesinde dilbilgisi, sözcük bilgisi, akıcılık, tutarlılık ve sesletim başlıkları altında sözlü anlatımı değerlendirme ölçütleri (Köse, 2008) esas alınmıştır.

Bu araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Türkçe öğrenen Bosnalı öğrencilerin konuşma sırasında yaptıkları yanlışlar nelerdir?
2. Yapılan yanlışların nedenleri neler olabilir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışma ses kaydına ve gözleme dayalı, betimleyici, tanımlayıcı nitel bir araştırmadır. Gözlem yöntemi herhangi bir ortamda oluşan davranışa ilişkin, ayrıntılı, kapsamlı ve zamana yayılmış bir resim elde edilmek isteniyorsa kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2003). Verilerin kaydında öğrencilerin doğal konuşma ortamından uzaklaşabileceği düşüncesi nedeniyle video kullanılmamıştır. Sınıfta video kaydı yapmak etkileşimi bozabilir (McDonough, Shaw ve Masuhara, 2013, 272). Ses kaydı yapılırken gözlemci tarafından notlar da alınmıştır. Gözlemin diğer tekniklerden en önemli farkı bilgilerin doğrudan elde edilmesidir (Karasar,1999). Elde edilen verilerin sebeplerinin tespit edilmesinde de öğrencilerle bu yanlışlar üzerine görüşme yapılmıştır.

Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evreni Bosna-Hersek Zenica Üniversitesi Felsefe Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümü öğrencileridir. Random yöntemiyle örneklem olarak 2., 3. ve 4. sınıflardan gönüllü 30 öğrenci seçilmiştir. Seçilen öğrencilerin hepsi kız öğrencidir. Zenica Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde sadece iki erkek öğrenci bulunmaktadır. Onlar da çalışmaya dâhil olmamıştır. Katılımcılar K1, K2, ... K30 olarak kodlanmıştır. Öğrencilerin başarı durumları, yaşları gibi özelliklerine ve sınıf düzeylerine göre eşit bir dağılım yapılmamıştır.

Veri Toplama

Öğrencilerle 8 hafta boyunca toplam 32 saat hazırlıklı ve hazırlıksız konuşma çalışmaları yapılmıştır. Sağlıklı beslenme, Türk kültürü, dans ve futbol konuları kapsamında hazırlıklı konuşmalar; okudukları bir kitap, izledikleri bir film, kültür ve Bosna-Hersek konuları ile ilgili hazırlıksız konuşmalar yapılmıştır. Seçilen konular öğrencilerin istekleri doğrultusunda Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti içerisinden seçilmiştir. Yapılan konuşmalarda tespit edilen yanlışlar başlıklar halinde gruplanarak ve örneklendirilerek değerlendirilmiştir. Konuşmalar sırasında ses kaydı ve gözlemci tarafından notlar alınmıştır.

Veri Analizi

Konuşma problemleri ve sınıflandırma üzerine pek çok araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırmalarda daha çok konuşma problemlerinin neler olduğu üzerinde durulmuştur. Konuşma problemleri genel olarak dilbilgisi sorunları, ana dili kullanımı ve psikolojik etkenler (Korku, utanma, kaygı, özgüven ve motivasyon eksikliği vs) gibi üç nedenden kaynaklanmaktadır (Al Hosni, 2014). Ur (1996) ikinci dil veya yabancı dil öğrenenler için konuşma problemlerine sebep olan şu dört etkenden söz etmiştir. Utanma, söyleyecek bir şeyin olmaması, az katılım, ana dil kullanımı. Yapılan araştırmalar sonucu elde edilen verileri sınıflandırmada Köse (2008) tarafından belirlenen sözlü anlatımı değerlendirme ölçütleri esas alınmıştır. Verilerin sayısal değerlerine değinilmemiştir, yapılan hataların neler

olduğunu belirlemek için veriler ölçütlere göre sınıflandırılmış ve analiz edilmiştir. Daha sonra bu hataların sebepleri değerlendirilmiştir. Konuşma yanlışları betimleyici analiz ile ele incelenmiştir. Betimsel analiz, farklı olgu ve olaylar hakkında özet bilgi elde edebilmek için sıklıkla başvurulan bir yöntemdir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008). Katılımcıların söyledikleri araştırmacı tarafından not alınmıştır. Yapılan yanlışlara dair gerçekleşen görüşmeler içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. Yapılan hazırlıklı ve hazırlıksız konuşmalardaki kullanım yanlışlıkları araştırmacı tarafından belirli kategorilere ayrılmıştır. Bu kategorilerin güvenilirliğini belirlemek için başka iki araştırmacıdan yardım alınmıştır. Her üç araştırmacı tarafından elde edilen bulgular, Miles ve Huberman (1994: 64)'ın ortaya koyduğu [Görüş birliği / (Görüş birliği + Görüş ayrılığı) x 100] formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Yapılan çözümlenmeler sonucunda, araştırmanın güvenilirliği .95 olarak bulunmuştur. Bu hesaplama göre bir araştırmanın güvenilir sayılabilmesi için kodlama güvenilirliğinin en az .80 uyum seviyesinde olması gerekmektedir (Creswell, 2013).

Bulgular ve Yorumlar

Bu çalışma kapsamında Bosna Hersek Zenica Üniversitesi Felsefe Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı öğrencilerinin yaptıkları hazırlıklı ve hazırlıksız konuşmalar dilbilgisi, sözcük bilgisi, akıcılık, tutarlılık ve sesletim başlıkları altında incelenmiştir. Dilbilgisi bölümünde dilbilgisi yanlışları, sözcük bilgisi bölümünde düzeyinden beklenen sözcükleri kullanabilmesi durumu, akıcılık bölümünde yapılan duraksamalar ve kendine güven, tutarlılık bölümünde cümlelerin anlamsal-mantıksal ilişkileri, sesletim bölümünde sözcüklerin seslendirilişi değerlendirilmiştir.

Türkçe Öğrenen Bosnalı Öğrencilerin Konuşma Sırasında Yaptıkları Yanlışlar

Dilbilgisi

Konuşmaların dilbilgisi bakımından analizinde eklerin ve sözcüklerin fazla kullanımı, eklerin ve sözcüklerin eksik kullanımı, eklerin ve sözcüklerin yanlış kullanımı şeklinde bir sınıflandırma yapılmıştır.

Eklerin ve sözcüklerin fazla kullanımı

Tablo 1: Eklerin ve sözcüklerin fazla kullanımı

Ekler	Kullanımlar
Bulunma eki	Düğünden başlamadan önce geldiler. (K3)
Çokluk eki	Annesiz babasız çok çocuklar var. (21) Size bir küçük öneriler vereceğim. (K7) Birkaç kuzenleriim vaar. (K13) Birkaç meyveler aldım. (K28) Meyveler ve baalıklar yiyebiliriz. (K29) Çok yağlar yiyiyooruz. (K30)
İyelik eki	Yoksul bir ailesinin oğludur. (K5) Beş kızın hayata mücadelelerini ve anne babası özlemlerini anlatır. (K18)
Yapım eki	Bedensel sağlığı kadar ruh sağlığı da çok önemlidir. (K25)
Edat	Odada dört kız da vardır. (K2) Yazım da bile kötü. (K14)

Yapılan analizlerde bir bulunma eki, yedi çokluk eki, bir yapım eki, iki edat fazla kullanılmıştır. En fazla yanlışlık çokluk eki kullanımında yapılmıştır.

Eklerin ve sözcüklerin eksik kullanımı

Bu bölümde eklerin sınıflandırmasında kullanılması gerektiği halde kullanılmayan ekler esas alınmıştır.

Tablo 2: Eklerin ve sözcüklerin eksik kullanımı

Ekler	Kullanımlar
Yönelme eki	Gelin ve damat balaayı (balayına) gider. (K1) Fotoğraf(a) bakınca anladım. (K9) Bu danslardan biri(ne) mutlaka tanık olacaksınız. (K11) Benim vücudum karbonhidratlar(a) ihtiyacı var. (K15)
Belirtme eki	İntihar(a) kalkışırken (önce) karısı Merve'yi vurdu, sonra kendisi(ni) vurdu. (K23) İngiltere Premier ligi(ni) en çok seviyoordum. (K17) Bugün Bosna Hersek takım(ını) izliyorum. (K17) Bizim radyo programı(nı) dinliyor musunuz sık sık? (K19) Müzik dinlemek (dinlemeyi) unutmamak gerek. (K19) Su bedenimizin %65'i(ni) oluşturur. (K16) Neler(i) yanlış yaptığım(ı) bana sonra söyleyin. (K20) Kahvaltı(yı) atlamamak önemlidir. (K8)
Çokluk eki	Songül kız(lar)ından birisi. (K12)
İyelik eki	Bosna Hersek takım(ını) seviyoorum. (K27)
İlgi eki	Birisi yanınızda en yakın arkadaşınız(ın) dedikodunuzu yapar. (K24) Birçok firma(nın) hayvan deneyleri yaptığını biliyoruz. (K27) Siz(in) otelinizde kalmak istiyorum. (K6) Bir aşk şarkı(sı) dinleyeceksiniz. (K3) Türk dans kültürü(nün) canlı olduğunu söyleyebilirim. (K10) Dengeli beslenme(nin) sağlık üzerinde çok etkisi vardır. (K22) Benim vücudum(un) karbonhidratlar ihtiyacı var. (K22)
Yapım eki	Sağlık(lı) ve dengeli beslenme çok önemlidir. (K27)
Kip eki	Ben bunu bilmedim (bilmiyorum). (K18)
Edat	Ben maalesef sebze (ile) besleniyorum. (K26) Kolesterol biliyor(mu)sunuz? (K15)

Yapılan analizlerde üç yönelme eki, dokuz belirtme eki, bir çokluk eki, bir iyelik eki, yedi ilgi eki, bir yapım eki, bir kip eki, iki edat eksik kullanılmıştır.

Eklerin yanlış kullanımı

Tablo 3: Eklerin yanlış kullanımı

Ekler	Kullanımlar
Belirtme eki	Annesi ona yetimhaneye bıraktı. (K1) Bu yerden anlatacaktım. (K4)
Yönelme eki	Evde giderken izliyorum. (K7) Çok pahalı şeylerden hiç gerek yok. (K23) Lisede giderken vaktim yoktu. (K19) Şoför havaalanına gelecek ve sizi otelde götürecektir. (K29)
Bulunma eki:	Bu şirkete sekreter gibi çalıştı. (K3) İstanbul'a nereye gitmek istiyorsunuz? (K7) Yanımıza getirebiliriz. (K2)
İlgi ve iyelik ekleri	Kızının babası gelinin başına geldi.(K26) Anne babası özlemlerini anlatır. (K11) Cemre zengin ailesinin kızı.(K8) Bizde rehberimiz var. (K6) Felsefe Fakülte'ye kadar yürüyerek gidiyorum.(K23) Önemi(ni) yeterince farkında değiliz. (K14) Kendisine (kendimi) her zaman mutlu hissederim. (K22)
Vasıta eki	Bana kimse alay etmeyecek. (K8)
Yapım eki	Doktora gittiğini (gitmesini) söylemiş. (K5)

Yapılan analizlerde iki belirtme eki, dört yönelme eki, üç bulunma eki, beş iyelik eki, bir vasıta eki ve bir yapım eki yanlış kullanılmıştır. Belirtme ekinin yerine yönelme ve ayrılma, yönelme eki yerine bulunma ve ayrılma, vasıta eki yerine yönelme eki tercih edilmiştir.

Sözcük bilgisi

Bu bölümde sözcükler sık tekrar edilmesi, yanlış sözcük kullanımı, eksik sözcük kullanımı ve fazla sözcük kullanımı şeklinde incelenmiştir.

Tablo 4: *Sözcük kullanımı*

Sözcük seçimi	Kullanımlar
Sık kullanılan sözcükler	Gitmem laazım. (K7) Ders çalışmam laazım. (K18) Onu farklı firmalardan farklı kılan özellikleri bitkisel ürünler üretmesidir. (K30)
Yanlış sözcük kullanımı	Hangi hastalar (hastalıklar) daha çok oluyor? (K11) Bütün hastalıklar, bütün şişmanlıklar (kilolar) gelsin. (K23) Futbol kulübünde eğitim yapıyordum (görüyordum, alıyordum). (K17) Her okulda okuma (okunması) gerekiyor. (K2) Ali Paşa'nın sevdiği kızı (sevgilisi demek istiyor) vardı. (K5) Kelime hazineleri yüksektir (geniştir). (K3) İnsan isteği (istediği) her zaman birşeyler okuyabilir. (K29) Sağlıklı yaşam uzun yaşamaya neden olur (-ı sağlar). (K6) Ben bunu bilmedim (bilmiyorum). (K19) Besleni piramidi budur. (K1) Şindi (şimdi) şunu söyleyeceğim. (K28) Kendisine (kendimi) her zaman mutlu hissederim. (K14) Bu enerjiyi yemeklerden getiriyoruz (alıyoruz). (K16) Bizim vücudumuz (biz) hiçbir şey yemedi(k). (K9) Bu enerjiyi yemeklerden getiriyoruz (alıyoruz). (K16)
Fazla sözcük kullanımı	Hep kızlar buradaydı. (K15) Sağlıklı yaşamak demek söylemek kendimize saygı duymaktır. (K18) Kahvaltı yemeği yapar mısınız? (K13)
Eksik sözcük kullanımı	Bir (trafik) kazası geçirdi. (K25) En sevdiğim spor (hakkında) konuşacağım. (K17) Sağlıklı bir vücuda (sahip) olmak için şunları yapmalıyız. (K24) Kaç içtiniz? (K9)

Yapılan analizlerde kullanım hataları daha çok yanlış sözcük kullanımında yoğunlaşmaktadır.

Akıcılık

Bu bölümde konuşmanın akıcılığını bozan kullanımlar incelenmiştir. Bildirme ekinin ard arda çok kullanılması, açıklama ihtiyacı hissedildiğinde "bilmiyorum" anlamındaki sözcüklerin kullanılması veya Boşnakça kullanımlar değerlendirilmiştir.

Tablo 5: *Akıcılığı bozan unsurlar*

Akıcılığı bozan unsurlar	Kullanımlar
Bildirme ekinin fazla kullanılması	Onun adı Güney'dir. (K1) Onu meşru kılan törendir. (K8) Bugün seksen beş yaşındaadır. (K11) En sevdiğin kitap hangisidir? (K5) En sevdiğin yazar hangisidir? (K22) En yaygın olan halaydır, zeybektir, horondur. (K29)
Açıklama ihtiyacı duyma ve ana dile dönme isteği	Bilmiyorum nasıl söyleyeceğim. (K12) Bir insan, mesela, şöyle diyeyim. (K16) Mesela, diyelim ki, örneğin bir arkadaşınız size geldi. (K23) Eğer vaktimiz yok mesela muz yiyebiliriz. (K21)
Boşnakça kullanımlar	Ne znam, kako, šta. (K4, K9, K13, K17, K18, K24, K29, K30)

Bildirme eki ile söylenmek istenilenler daha çok vurgulanmak istenmiştir. Kendilerini ifade edemediklerini düşündükleri zaman ana dillerini kullanmak istemektedirler. Bu nedenle "Neznam, kako, šta" gibi Boşnakça kullanımlar ara ara bulunmaktadır.

Tutarlılık

Türkiye'yi görünce hemen aklıma geldi sen Türkçe öğreneceksin. (K25) Çocukken daha çok dikkat etmişim ve çünkü bence onun için dikkat etmiyorum. (K30) Bir gün tatsız geçmemeye gerek yok. (K24) Şişman kişi aslında sağlıklı kişi değil oluyor. (K18) Birine söylersiniz ne kadar yağ veya şeker yiyorsunuz? (K18) Bizim vücudumuz hiçbir şey yemedi. (K14)Çocukken hasta olmuşum, hastanede kaldım. (K2) Mesela eğer çok yağlar vücudumuza getiriyoruz, şişman olcaaz falan. (K18) Bizim takımları için konuşuyorlardı. (K17) Şehriyar kadınların düşünceleri değişmiştir. (K3) Okumak bize sayısız faydası veriyor. (K7)Fiyat için sormak istiyorsunuz. (K8) Otobusle yoksa uçakla gitmek istiyorsunuz? (K6)Ayrılmak konu olsun. (K11) Meyve suyu yapacağım ama meyve yeter değil. (K30) Bizden kim her gün spor yapar? (K14) Pahalı yiyecekler hiç gerek değil. (K5) Koşuyorsun ya da başka bir şey? (K14)Sağlıklı olmak için vücuda ne getirdiğimize bakalım. (K18)

Tutarlılık, derin yapıda oluşan mantıksal bağlantılardır. Kullanımda tutarlılığa bağlı yanlışlıklar genellikle yanlış sözcük seçiminden, cümleleri birbirine bağlayamamaktan veya söylenilenin önce Boşnakça anlamının düşünülmesinden ve cümlelerin Boşnakçaya göre kurulmasından kaynaklanmaktadır.

Sesletim

Tablo 6: *Sesletim*

Sesler	Kullanımlar
Uzun ünlü kullanımı	Karaarı onaylamadım. (K4) Ağlıyoordum. (K3, K8, K11) Évde oturmuyorum. (K12) Aarkadaşımila spora başladık. (K22) Mineraal almamız gerek. (K14) Italyanca izliyordum. (K5) Faas kralı idi. (K13) Hikaayeye göre uygundu. (K18) Kitaab okuyorum. (K29) Koozmétik aldım. (K19) Onu kendine yaakin goruyordu. (K12) Baalık çok faydalıdır. (K14) Yiiyor musunuz? (K14) Anlamaanız için konuşuyorum. (K26) Vücuuda iyi bakmak lazım. (K14) Kahvaltımız ne kadar önemli anlatıyordu. (K27) Uzaak durmalıyız. (K13) Sebzeler ve meyveler sevmiyorum. (K18)
Kapalı e (é) kullanımı	Né (K2, K6, K10, K16, K20, K27, K28), évde (K3, K7, K12, K16, K18, K19, K21), béş (K14, K19), koozmétik (K1, K3, K8, K16, K20, K27, K28), rénkli (K9, K11, K18, K30), yeşil (K3, K9, K12, K22), dengeli (K9, K10, K21, K24), ét (K1, K3, K5, K18, K20, K25).
Yanlış vokal kullanımı	Oldü(K4, K6), Kibris (K28, K10), her gun (K1, K3, K7, K8; K13, K15, K16, K19, K20, K24), Italyaan (K1, K14, K18), gıybet (K30), harfıyla (K16, K24), yaanı (K22), gun (K8, K14), uç (K9, K11), goruyordu (K27), götürebilir (K15), rénkli (K26), ofke (K21), birbirlérinin (K6, K9), öğün (K19), günde (K11), özgüven (K4, K27), güneşli (K13), ürün (K1).
Geniz sesleri	Çok (K7).
Yanlış ses kullanımı	Şindi (şimdi) şunu söyleyeceğim (K4).

Boşnakça ve Türkçe aynı anlama gelen sözcüklerin yazımında ve seslendirilmesinde küçük farklılıklar bulunmaktadır: Yoorgan, yastuk, kafa... Bu tür sözcükleri Türkçe cümlelerde kullanırken Boşnakçada kullandıkları gibi kullanabilmektedirler: giybet, yastuk, aliminyon, magnezyi, séndviç gibi. Bazen her

iki dilde de ortak kullanılan Arapça sözcükler son sesleri bakımından orijinal hâli ile kullanılmaktadır: kitaab, red gibi.

3.2. Yapılan yanlışların nedenleri

Tablo 7: *Yapılan yanlışların nedenleri*

Sesler	Kullanımlar
Dilbilgisi	Boşnakçada Türkçedeki gibi eklerin olmaması (K3, K7, K11, K16, K18, K21, K23, K24, K25, K26) Eklerin Boşnakçada farklı durumlarda kullanılmasından (K1, K2, K4, K6, K10, K12, K18, K22, K24, K25, K26)
Sözcük bilgisi	Uygun sözcükleri bulamamak (K1, K2, K4, K5, K8, K9, K16, K19, K20, K25, K27, K28, K30) Duygu ve düşüncelerini açıklarken cümle kurmakta zorlanma (K17, K23, K29) Kelime hazinelerinin yetersiz olması (K3, K6, K7, K18)
Duraksamalar	Çok fazla düşünmek (K1, K4, K7, K14, K15, K16, K17, K18, K30) Gerginlik (K2, K3, K5, K8, K11, K12, K13, K24, K27)
Sesletim	Boşnakçada uzun ünlülerin kullanılması (Tüm katılımcılar)
Boşnakça kullanım	Hatırlayamamak (K4, K6, K19, K28)

Öğrenciler dilbilgisi bölümündeki konuşma yanlışlarının Boşnakçada Türkçedeki gibi eklerin olmamasından ve eklerin Boşnakçada farklı durumlarda kullanılmasından kaynaklandığı ifade etmişlerdir.

Sözcük bilgisi bölümündeki hataları için bazen uygun sözcükleri bulamadıklarını, duygu ve düşüncelerini açıklarken cümle kurmakta zorlandıklarını, kelime hazinelerinin yetersiz olduğunu söylemişlerdir.

Konuşmalarındaki duraksamaların çok fazla düşünmekten ve bunun oluşturduğu gerginlikten kaynaklandığını belirtmişlerdir.

Sesletim bölümünde sözcüklerin seslendirilişindeki hataların Boşnakçada uzun ünlülerin kullanılmasından oluştuğunu ifade etmişlerdir.

Boşnakça ve Türkçe aynı anlama gelen sözcüklerin seslendirilmesinde problem yaşadıklarını, hatırlayamadıkları sözcükler için Boşnakça sözcük kullandıklarını söylemişlerdir.

Sonuç

Boşnakça Hint-Avrupa dil ailesinden olan, Karadağ dilinden sonraki en genç Slav dilidir. Boşnakça, Sırpça ve Hırvatça birbirine oldukça benzer dillerdir, hatta küçük farklılıklar dışında aynıdır da denilmektedir. Slav dilleri olarak anılan bu diller bir dönem Sırp-Hırvat dili olarak da anılır. Abdulah Škaljić 1966 yılında Sırpça ve Hırvatçaya Türkçe vasıtasıyla giren bütün bilinen kelimeleri verdiği sözlüğü "Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku" adı ile yayımlar. Sözlüğün ilk baskısında 6500, sonraki baskısında 8742 tane Türkçe kelime bulunur" (Filipić, s2016, s.19). "Sözlükte 8742 kelime bulunsa da bazı kelimelerin ses değişiklikleri sebebiyle birden fazla verildiği için aslında toplamda 6878 farklı

kelimeden oluşmaktadır” (Gürsel, 2018, s.41). Tespit edilen bu sözcükler içinde Türkçede bulunan ortak Arapça ve Farsça sözcükler de yer almaktadır. Boşnakçada çok fazla Türkçe sözcük ve ek vardır. “Boşnak dilini Sırpçadan ve Hırvatçadan ayıran en önemli özellik, Osmanlı döneminde Türkçe vasıtasıyla Boşnakçaya girmiş olan Arapça, Farsça ve Türkçe kökenli kelimelerdir” (Filipiç, 2016, s.11). İslamiyet’in de etkisiyle Boşnakçada çok fazla Türkçe sözcük bulunmaktadır. Türkçe sözcüklerin yanında bazı Türkçe ekler de bulunmaktadır. Bu nedenlerden dolayı Boşnaklar Türkçeyi daha kolay öğreniyor olabilir. Çünkü yapılan incelemeler sonucunda özellikle telaffuz ve vurguda çok büyük sorunlarla karşılaşılmaştır. Öğrencilerin veya Bosna Hersek’te yaşayanların Türkçeyi kolay ve çabuk öğrenmelerindeki bir diğer faktör de Türk dizileridir. Öğrencilerle konuşma yanlışlarının tespitinde yapılan görüşmelerde birçok öğrenci Türk dizileri ile Türkçe öğrendiklerini, Türkçeyi kısa sürede öğrendiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca Boşnakçada çok fazla kural olmaması Türkçenin dilbilgisi kurallarının fazla olması da kolaylaştırıcı nedenler arasındadır.

Bosna Hersek Zenica Üniversitesi Felsefe Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı öğrencilerinin konuşma yanlışlarının belirlenmesini amaçlayan bu çalışmada yapılan hazırlıklı ve hazırlıksız konuşmalar dilbilgisi, sözcük bilgisi, akıcılık, tutarlılık ve sesletim başlıkları altında incelenmiştir. Hazırlıklı konuşmalar için öğrencilerin istekleri doğrultusunda sağlıklı beslenme, Türk kültürü, dans ve futbol konuları seçilmiştir. Hazırlıksız konuşma için ise öğrenciler konuları kendileri seçmiştir. Okudukları bir kitap, izledikleri bir film, kültür ve Bosna Hersek konularında hazırlıksız konuşmalar yapılmıştır. Vurgu ve tonlamalarda çok fazla hata tespit edilmediği için onlar değerlendirmeye alınmamıştır. Ayrıca amaç öğrencilerin genel olarak yaptıkları hataları tespit ederek bunların nedenleri araştırmak ve ileride bu yanlışların yapılmaması için öneriler geliştirmek olduğu için, tek tek öğrenci hataları ve başarı durumları üzerinde durulmamıştır.

Dilbilgisi bölümünde konuşmaların dilbilgisi bakımından analizinde eklerin ve sözcüklerin fazla kullanımı, eklerin ve sözcüklerin eksik kullanımı, eklerin ve sözcüklerin yanlış kullanımı şeklinde bir sınıflandırma yapılmıştır.

Eklerin ve sözcüklerin fazla kullanımında bulunma eki yerine ayrılma ekinin kullanıldığı bir yanlış tespit edilmiştir. Çokluk ekinin çok, bir küçük, birkaç sözcükleri ile birlikte kullanımından yapılan yanlışlar, iyelik ekinin kullanımında iyelik ekinin ilgi ekinin yanında fazla kullanıldığı belirlenmiştir. Yapım eklerinde yapılan yanlışlık yine iyelik ekine bağlı yapılmıştır. Edatlarla ilgili sadece “de/da” edatında yanlış yapılmıştır.

Eklerin ve sözcüklerin eksik kullanımında yanlışlar daha çok yönelme ve belirtme durum ekleri ile ilgi ekinde yapılmıştır. Çokluk, iyelik ve yapım eki kullanımında birer yanlış vardır. Edat olarak “ile” edatı unutulmuştur. Edatlarla ilgili başka yanlış yoktur.

Eklerin yanlış kullanımında yönelme ekinin yerine bulunma ve ayrılma ekleri, belirtme ekinin yerine yönelme ve ayrılma ekleri, bulunma ekinin yerine ise yönelme eki tercih edilmiştir. İlgi ve iyelik eki kullanımında da yanlışlar vardır. Vasıta ve yapım eki ile ilgili birer yanlış yapılmıştır.

Dilbilgisi kapsamında yapılan yanlışlara bakıldığında yönelme, belirtme, ayrılma ve bulunma durum ekleri ile iyelik ve ilgi eklerinde daha fazla yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan görüşmelerde yanlışların, bu eklerin Boşnakçada da farklı durumlarda kullanılmasından kaynaklandığı ifade edilmiştir.

Sözcük bilgisi bölümünde düzeyinden beklenen sözcükleri kullanabilmesi durumu belirlenmeye çalışılmıştır. Öğrenciler konuşmalarında genellikle kısa cümleler kurmuşlardır. Sözcüklerin sık, fazla

veya eksik kullanımında büyük sorun görülmemiştir, öğrenciler düzeylerine uygun sözcükleri kullanmışlardır. Yanlış sözcük kullanımında yapılan yanlışların belirli bir tür kullanımında olmadığı görülmüştür. Yapılan görüşmelerde öğrenciler bazen uygun sözcükleri bulamadıklarını, duygu ve düşüncelerini açıklarken cümle kurmakta zorlandıklarını, kelime hazinelerinin yetersiz olduğunu söylemişlerdir.

Akıcılık bölümünde yapılan duraksamalar ve kendine güven; değerlendirilmiştir. Kendine güven nedeniyle konuşma yanlış yapılmamıştır. Bildirme ekinin art arda kullanımı akıcılığı olumsuz etkilemektedir, bazen ne söyleyeceklerini bile unutturmaktadır. Boşnakça kullanımlar ara ara bulunmaktadır Kendilerini ifade edemedikleri durumlarda arkadaşlarından Boşnakça yardım istemişler veya Boşnakça konuşarak cümleyi tamamlamaya çalışmışlardır. Nedeni sorulduğunda ise "Nasil söyleyeceğimi bilmiyorum", "Söyleyeceğim sözcükler yanlış olabilir, o yüzden Boşnakça konuşuyorum" gibi cevaplar alınmıştır.

Tutarlılık bölümünde cümlelerin anlamsal-mantıksal ilişkilerine dikkat edilmiştir. Bu bölümde yapılan yanlışların hepsinin hazırlıklı konuşmalarda yapılması şaşırtıcıdır. Öğrencilerle konuşulduğunda öğrendiklerini unutmadan anlatmak için daha dikkatli olduklarından ve bu durumun gerginliğe sebep olduğundan, bu nedenle yanlış yaptıklarından bahsetmişlerdir.

Sesletim bölümünde sözcüklerin seslendirilişinde özellikle ünlü kullanımında yanlışlar tespit edilmiştir. Uzun ünlü çok fazla kullanılmıştır. Boşnakçada uzun ünlülerin kullanılması bu duruma nedeni olarak değerlendirilebilir. Boşnakça'ya ait olan bu sesletim kuralını Türkçe sözcüklerin seslendirmesinde de kullanmaktadırlar. Ayrıca büyük ünlü uyumunda da problem görülmektedir (oldü, Kibris, gun, Italyaan, giybet, harfiyla, yaanı, uç...). Bu durum da Boşnakça dil özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Kapalı e (é) kullanımına diğer yanlışlara göre daha az rastlanmıştır.

Boşnakça ve Türkçe aynı anlama gelen sözcüklerin yazımında ve seslendirilmesinde küçük farklılıklar olmuştur. Bu tür sözcükleri Türkçe cümlelerde kullanırken Boşnakçada kullandıkları gibi kullanmışlardır: giybet, yastuk, aliminyon, magnezyi, séndviç gibi. Bazen her iki dilde de ortak kullanılan Arapça sözcükler son sesleri bakımından orijinal hâli ile kullanılmıştır: kitaab, red gibi.

Ayrıca Boşnakça konuşma hızı Türkçeden daha fazladır. Yapılan görüşmelerde bu durumun da dikkatlerinin dağılmasında etkili olduğu ve bu nedene bağlı yanlışların yapıldığı da ifade edilmiştir.

Psikolojik etkenler (utangaçlık, rezil olma korkusu, kaygı, özgüven eksikliği gibi) konuşma verilerinin toplanmaya başladığı zamanlarda bir hafta etkili olmuştur. İkinci konuşmadan itibaren bu etkenlerle karşılaşılmamıştır. Bu yüzden bu konuya değinilmemiştir.

Yapılan değerlendirmeler sonucunda dilbilgisi yanlışlarının fazla olmadığı görülmüştür. Bunda, Bosna Hersek genelinde Türkçe öğretiminde olduğu gibi, derslerde dilbilgisi-çeviri yönteminin kullanılıyor olması da etkili olmuştur. Yapılan yanlışlar daha çok ünlü kullanımında ve tutarlılıkta yoğunlaşmaktadır.

Boylu ve Çangal (2015) ile Karçiç ve Çetin (2015) tarafından yapılan araştırmalarda Bosna-Hersekli öğrencilerin konuşma sırasında duydukları kaygının çok fazla olumsuzluğa neden olmadığı belirtilmiştir.

Balcı ve Melanlıoğlu (2016) yaptıkları araştırmada Bosna-Hersek'te Türkçe öğretmeni olarak görev yapan öğretmenlerin kendilerini konuşma becerisi açısından yetersiz gördüklerini ve Boşnak öğrencilerin Türkçe dilbilgisini öğrenmede zorlandıklarını ifade etmişlerdir.

Türkçenin yurtdışında öğretiminde, özellikle Türkçeden farklı yapıdaki dilleri konuşanlara, yapılacak bu tarz çalışmalar Türkçe öğretimindeki zorlukları ve ortak yanlış kullanımları belirlemede ve bunlar için farklı çözüm yolları geliştirilmesinde etkili olabilir.

Yapılan incelemeler ve ulaşılan sonuçlar neticesinde şu öneriler getirilebilir:

1. Boşnakça'da uzun ünlülerin olması Türkçe sözcüklerin kullanımını da etkilemektedir. Bunun için diksiyon çalışmalarına daha fazla yer verilebilir.
2. Metinlerdeki tutarlılığı sağlamak için hazırlıklı konuşma çalışmaları artırılabilir.
3. Yanlış kullanımlarda özgüvenden kaynaklanan nedenler de yer almaktadır. Öğrencilerin özgüvenlerini arttırmaya yönelik çalışmalar da ders kapsamında ele alınabilir.

Kaynakça

- Adalı, O. (1983). Ana dili olarak Türkçe öğretimi üstüne. Türk Dili, Dil Öğretim Özel Sayısı, 379-380.
- Ağca, H. (1999). Sözlü anlatım. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Al Hosni, (2014). Speaking difficulties encountered by young efl learners. International Journal on Studies in English Language and Literature (IJSELL), 2(6), 22-30.
- Balcı, M. ve Melanlıoğlu, D. (2016). Ana dili konuşuru olmayan öğrencilerin görüşlerine göre yabancı dil olarak Türkçe öğretimi. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 5(2), 986-1004.
- Boylu, E. ve Çangal, Ö. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Bosna-Hersekli öğrencilerin konuşma kaygılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 4(1), 349-368.
- Büyükikiz, K. K. ve Hasırcı, S. (2013). Anadili öğretiminde konuşma becerisinin yeri. Okuma Yazma Eğitim Araştırmaları, 1(1), 57-63.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.
- Cemiloğlu M. (2009). İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi (5. Baskı) Bursa: Alfa Aktüel.
- Coşkun, M. V.(2008). Ana dili eğitiminde parçalarüstü birimlerin önemi ve teknoloji destekli olarak kavratılması. Bilig Dergisi, 48, 41-52.
- Creswell, J. W. (2013). Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları/ araştırma deseni (S. Beşir Demir, Çev.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Demirel, Ö. (2003). Türkçe öğretimi. Ankara:Pegem Akademi Yayıncılık.
- Doğan, Y. (2009). Konuşma becerisinin geliştirilmesine yönelik etkinlik önerileri. Türk Eğitim Bilimleri, s.7, 185-204.
- Doğan, Y. (2011). Dinleme eğitimi. Ankara: Pegem Akademi.
- Doğru, F. (2019). Türkçede konuşma anında kendini düzeltme. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten, 68 (Aralık), 227-253.
- Erdem, İ. (2013). Konuşma eğitimi esnasında karşılaşılan konuşma bozuklukları ve bunları düzeltme yolları. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı, 6(11), 415-452.

- Ergenç, İ. (1999). Dilbilimin bakış açısıyla beyin. *Popüler Bilim*, Temmuz 1999, 41- 49.
- Ertürk, H. Üstündağ T. (2007). İngilizce öğretiminde konuşma becerisinin kazandırılmasında yazılı-görsel öğretim materyalinin erişime etkisi. *Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Dergisi*, 136, 27-40.
- Filipiç, K. (2016). Boşnakça, Hırvatça ve Sırpçaya Türkçe vasıtasıyla geçen Arapça ve Farsça kelimelerin ses, şekil ve anlam bakımından incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gündüz, O. (2007). Konuşma eğitimi. A.Kırkkılıç ve H. Akyol (Ed.). *İlköğretimde Türkçe öğretimi* (ss. 93- 147). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Güneş, F. (2014) Türkçe öğretimi yaklaşım ve modeller (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Güneş, F. (2014). Konuşma öğretimi, yaklaşımı ve modelleri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 1-27.
- Gürsel, M. A. (2018). Türkçeden Boşnakçaya geçmiş kelimelerde anlam değişimleri. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Balkan Çalışmaları Anabilim Dalı.
- İşisağ, Korkut U. & Demirel Ö. (2010). Diller için Avrupa ortak başvuru metninin konuşma becerisinin gelişiminde kullanılması. *Eğitim ve Bilim*, 156, 2010, 190-204.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karçiç, A. ve Çetin, M. (2015). Yabancı dil Türkçe öğreniminde konuşmabecerisinin gelişimini engelleyen kaygılar üzerine(Bosna Hersek örneğinde). *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10/11, 971-986.
- Köse, D. (2008). Türkçenin yabancı dil öğretiminde sınavların hazırlanması ve uygulanması. *Dil Dergisi*, 139, 36-47.
- Kurudayıoğlu M. & Güngör H. (2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin konuşma öz yeterliklerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *International Journal Of Turkish Literature Culture Education*, cilt.6, ss.1105-1121, 2017
- McDonough, J., Shaw, C. & Masuhara, H. (2013). *Materilas and methods in ELT: A teacher's guide* (3rd Edition). Chichester, Wiley Blackwell Publishing.
- Mert, O. (2002). *Kutadgu Bilig'de hâl kategorisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Miles, M. B. and Huberman, M. A. (1994). *An expanded source book qualitative data analysis*. London: Sage Publication.
- Nalıncı, A. N. (2000). *Avrupa Birliğine tam üyelik yolunda başarının anahtarı: Yeniden yapılanma*. Ankara: Ümit Yayınları.
- Sağlam, Ö. Doğan, Y. (2013). 7. sınıf öğrencilerinin hazırlıksız konuşma becerileri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(24), 43-56.
- Sever, S. (2004). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tosun, D. Aydın, İ.S. (2013). Konuşma eğitimine yönelik hazırlanan kitaplarda yer alan ses özellikleri konularının değerlendirilmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 15-32.

-
- Uçak, S. Gökçü, E. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin konuşma becerisini geliştirme stratejileri (Erbil örneği). *Journal of Turkish Language and Literature* 1 (2), 221-228.
- Ur, Penny. 1996. *A course in language teaching practice: and theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Yalçın, A. (2002). *Türkçe öğretim yöntemleri- yeni yaklaşımlar*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yıldırım, A. ,Şimşek, H. (2000). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, C. (2003). *Ana dili öğretiminde çağdaş yaklaşımlar ve Türkçe öğretimi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Yıldız, D. Ç. ve Yavuz, M. (2012). Etkili konuşma ölçeği: bir ölçek geliştirme çalışması. *Turkish Studies*, 7(2), 319-334.